

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Toespraak van Anouchka van Miltenburg bij de bijeenkomst van nazaten van de Nationale Vergadering – november 2015

‘Ik verklaar, in naam van het Volk van Nederland, het elk Wij hier vertegenwoordigen, deze vergadering te zyn het Repreenterend Ligchaam van het Volk van Nederland.’ Met deze zin opende Pieter Paulus de eerste formele zitting van de Nationale Vergadering. Dat was op 1 maart 1796, in deze Oude Zaal, toen nog gloednieuw en maar één keer gebruikt als balzaal, waarvoor stadhouder Willem V ‘em liet bouwen. Het was voor het eerst in onze geschiedenis dat er een parlement bijeen kwam dat democratisch was gekozen, en dat het gehele Nederlandse volk moest vertegenwoordigen. Het Nederland van die jaren noemde zichzelf de ‘Bataafse Republiek’, en nam definitief afscheid van de Republiek der Zeven Provinciën.

De eerste en belangrijkste taak van de Nationale Vergadering was om een grondwet te ontwerpen. Dat moest in betrekkelijk korte tijd. De werkdruk was hoog. Een vijfdaagse werkweek was – toen al – niet voor politici weggelegd. Ze debatteerden en vergaderden net zolang dat nodig was, en gingen vaak ook in de avonden en de weekenden door. Eén van de leden, Rutger Jan Schimmelpenninck, klaagde erover in een brief aan zijn vrouw. ‘Ik zie reikhalzend uit naar het einde van al deze onaangename drukkerij’, schreef hij.

Dat harde werken, dat gebeurde onder toezicht oog van iedereen die dat wilde. De republikeinse burgers die in 1795 met behulp van het Franse leger de macht grepen, verruilden de besloten achterkamertjespolitiek voor een radicaal nieuwe praktijk van democratische openbaarheid en transparantie. Het Binnenhof opende z’n deuren voor belangstellenden, die de debatten vanaf publieke tribunes mochten bijwonen. Revolutionair voor die tijd. Het *Dagverhaal*, een dagelijks verschijnende krant, schreef erover: ‘Voor het eerst, zal het gordyn van geheimzinnige beraadslaging, door byna geheel Nederland nog nooit opgeheven, thans weggeschoven worden’. En het lid Hendrik Teding van Berkhout schreef op 26 juni 1796 in zijn dagboek: ‘Mijn vrouw voor het eerst in de Conventie geweest, neevens mijn twee meisjes’.

Het journaal was dus welkom op het Binnenhof. Journalisten kregen een eigen plaats om verslag te doen van de debatten. Schimmelpenninck vatte het misschien wel het mooist samen. 'Het geheele volk mag weten wat er in ons omgaat', zei hij.

Ook modern was de discussie over vrouwenstemrecht. Op 12 januari 1797 werd daar in de Vergadering over gesproken. De Voorzitter van dat moment – dat was Lambert van Eck – zei toen dat stemmen was voorbehouden aan *burgers*. En vrouwen, tja, dat waren *burgeressen*. In de Staatsregeling van 1798 werden vrouwen niet expliciet uitgesloten, maar er werd alleen verwezen naar 'burgers' en 'hij'. Vrouwen kregen geen toegang tot de grondvergaderingen.

Feit is in dus dat dat eerste Nationale Vergadering uit louter heren bestond – van allerlei pluimage, dat dan weer wel. Ongeveer een kwart van de leden nam al vóór 1795 deel aan het bestuur. Die continuïteit heeft zich doorgezet. Ook in ons parlement kom je nog oude namen tegen. Drie/vierde van de Nationale Vergadering was nieuw. Er waren hoogleraren, dominees, pastoors en advocaten, zoals de Groninger Tonco Modderman en de Zeeuw Leonard Constantijn van Sonsbeeck. Ook ondernemers waren vertegenwoordigd, onder meer in de persoon van lakenhandelaar Pieter Vreede. En opvallend veel katholieken. Dat was nieuw, omdat katholieken in de periode daarvoor geen politieke rechten hadden. Het voorzitterschap – dat vind ik ook wel leuk om te melden – rouleerde iedere twee weken, met een maximum van acht weken.

We staan hier dus op een historische plek – dat kunnen we met elkaar vaststellen. Ook omdat er, maar een paar decennia na die Nationale Vergadering, in deze zelfde zaal opnieuw een bijzondere gebeurtenis plaatsvond: de eerste Verenigde Vergadering van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal. Soms is dat wat verwarrend, omdat de Staten-Generaal natuurlijk veel ouder zijn; nog ouder dan de Republiek der Zeven Provinciën.

In die veelheid aan geschiedenis lijkt de Bataafse Republiek soms een beetje in de verdrukking te zijn gekomen. Maar de Nationale Vergadering heeft wél het fundament gelegd onder ons moderne Nederlandse politiek bestel. De leden omarmden het idee van een eenheidsstaat met een grondwet of constitutie, de scheiding tussen kerk en staat en de overtuiging dat volksvertegenwoordigers democratisch moeten worden gekozen.

Ik heb het al eerder gezegd: onze parlementaire democratie is een levend systeem, dat zich kenmerkt door verandering, emancipatie en modernisering. Het beweegt, het groeit, het één leidt tot het ander. En je kunt niet ontkennen dat de grondleggers van de Staten-Generaal hebben voortgebouwd op die fundamenten van de Nationale Vergadering.

Hoe opvallend is het dan dat er van dit moment, van de leden van de Nationale Vergadering, van Pieter Paulus geen herinneringen, geen schilderijen of bustes te vinden zijn, hier in de Tweede Kamer. Professor Remieg Aerts zei bij de presentatie van het standaardwerk over de Tweede Kamer, onlangs gepresenteerd, dat wij wel wat trotser mogen zijn op ons parlementaire verleden, en dat explicieter mogen uitdragen. Ik deel die mening. Hoe mooi zou het zijn, als er hier een blijvende tentoonstelling zou zijn over onze geschiedenis, met daarin aandacht voor de grondslagen van onze huidige democratie: de Bataafse republiek en de revolutionairen, onder wie Pieter Paulus, in wiens voetsporen ik toch een beetje sta – net als Mark Rutte. Want Pieter Paulus was parlamentsvoorzitter, premier en staatshoofd tegelijkertijd.

Vandaag zijn we – bent u – wel bij elkaar, om dit belangrijke maar soms ook een beetje vergeten stukje geschiedenis te markeren. Misschien kent u elkaar, misschien ook niet. Misschien wist u tot voor kort zelfs niet welke rol uw voorouders hebben gespeeld in de democratische ontwikkeling van Nederland. Want dat is wat u met elkaar gemeen heeft: u stamt allemaal af van heren die aan de wortel stonden van onze hedendaagse parlementaire democratie. En daar mag u trots op zijn!

Ik wens u een hele mooie middag toe, hier op de plek waar het allemaal begon.